

PERCEPCIJA VLASTITA POLOŽAJA I ULOGA KOD ŽENA ZRELE DOBI

KATICA LACKOVIĆ-GRGIN
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Philosophy in Zadar

UDK/JDC: 159.922.1:316.66
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper

Primljeno
: 1996-10-09
Received

Kod 139 žena zrele dobi (20 do 60 godina) tehnikom strukturiranog intervjua i rangiranja socijalnih uloga željelo se provjeriti kako žene percipiraju svoj položaj i uloge.

Pokazalo se da je ta percepcija povezana sa stupnjem obrazovanja tih žena više nego li s njihovom dobi. Preciznije, iako nisko, srednje i visoko obrazovane žene slično vrednuju svoje obiteljske i "javne" uloge, u tom su vrednovanju nisko obrazovane homogenije od visoko obrazovanih žena.

Ispitanice suglasno, bez obzira na dob i obrazovanje, najvišu važnost daju svojim obiteljskim ulogama.

One se, s obzirom na obrazovanje, više razlikuju u shvaćanju svoga položaja i uloga u smislu da obrazovanje u značajnoj mjeri moderira njihove stavove, očekivanja pa i načine ponašanja u ulogama čiju smo važnost ispitivali.

Uvod

Iz većine ranijih kroskulturalnih studija proizlazilo je da u mnogim društvima žene uglavnom nisu ravnopravne s muškarcima te da su upućene biti samo majke i domaćice. U kulturama s takvim tradicionalnim poimanjem ženske uloge, u odnosu na ulogu muškarca, pretpostavlja se asimetrija u njihovim

odnosima. Muškarac je dominantan i ima viši status i snagu dok je žena, slično djeci, submisivna.

Ako neka kultura ne podržava takav tradicionalni model, to ipak ne znači da unutar nje, u pojedinim društvenim slojevima, takav model ne postoji.

Općenito bi se moglo reći da empirijski podaci govore da obrazovaniji slojevi u tzv. zapadnim kulturama pokazuju tendenciju odbacivanja tradicionalnih shvaćanja spolne uloge, a da u manje obrazovanim slojevima i dalje traje socijalizacija tradicionalnih spolnih uloga.

Whiting i Edwards (1973) i Whiting i Whiting (1975) izvješćuju o rezultatima istraživanja u jedanaest kultura. Našlo se da se u njima od ženske djece očekuje i traži da budu nježne, marljive, brižljive, poslušne i strpljive dok se od dječaka traži da budu nezavisni, snažni, odlučni, pa čak i egoistični. Posljedica takve socijalizacije je da u muško-dominirajućem svijetu većina žena izbjegava uspjeti u tipično muškim područjima budući da takav uspjeh može, pored interpersonalnih, izazvati i intrapsihičke konflikte sa slikom koju one žele imati o sebi kao ženi. Strah od uspjeha i empirijski je utvrđen kod studentica na ispitima (Homer, 1972).

Međutim, u suvremenim društvima, gdje su se sedamdesetih godina zbile radikalnije promjene u položaju žena, također postoji mogućnost mentalnih konflikata pri pokušajima usklađivanja djelovanja u onim socijalnim ulogama čije uspješno izvođenje predstavlja dokaz osobne i socijalne zrelosti suvremene žene. Naime, jedna od bitnih odrednica zrelosti ličnosti je *prihvatanje odgovornosti* asociranih za položaj i socijalne uloge. S tim u vezi za žene zrele dobi najizglednijim postaje sukob majčinske i profesionalne uloge. Teoretski i praktički na sukob tih dviju uloga moguće je odgovoriti na tri načina: 1. udati se i ostati doma; 2. odreći se udaje i majčinstva i posvetiti se karijeri; 3. pokušati uskladiti te dvije uloge.

Čini se da najveće dostignuće suvremenog svijeta nije u tome što žene mogu slobodnije, nego što su to mogle ranije, odabrati soluciju pod brojem dva i eventualno postati - astronauti. Dostignuće je što one mogu slobodno odabrati bilo koju od navedenih solucija bez društvenih sankcija. Samo takva sloboda omogućuje ženi zadovoljenje ljudske potrebe najvišega reda, tj. potrebe za samoostvarenjem o kojoj govore humanistički orijentirani autori poput Maslowa, Rogersa i drugih.

Suprotno tome svjetskom dostignuću slobode za žene, u nas danas sve glasnjiji postaju prijedlozi za povratak žene braku i obitelji. Hoće li naše poslijeratno vrijeme donijeti ono što se u SAD dogodilo poslije Drugog svjetskog rata - vraćanje ognjištu i kuhači uz tvrdnje da profesionalne i društvene aktivnosti odvrćaju ženu od njezine prave sudbine? Možemo li i mi očekivati da, kao što se tada zbilo u SAD (Friedan, 1964) dvije trećine studentica radi

udaje napusti sveučilište? Da li će se u nas dogoditi ono što Meadova naziva "povratak pećinskoj ženi"?

Namjera našeg istraživanja nije bila dati čak ni preliminarnu odgovore na ova pitanja. Njih treba shvatiti kao retorička pitanja a ne kao formulirane probleme istraživanja.

Provedenim istraživanjem zahvaćene su varijable koje su povezane s navedenim pitanjima. Željelo se utvrditi kako današnje zrele žene percipiraju vlastiti položaj i uloge, odnosno kakva je salijentnost i vrijednost uloga što ih obnašaju? Također se pokušalo utvrditi kakva je povezanost tih percepcija s dobi i obrazovanjem tih žena?

Metoda

Ispitanici su bile žene (N=139) širokog raspona kronološke dobi (od 20 do 60 godina). Njihova zanimanja vrlo su različita tako da u uzorku ne dominira niti jedno posebno zanimanje.

Tehnika i postupak ispitivanja

U ispitivanju je korišten strukturirani intervju koji su proveli trenirani ispitivači - studenti psihologije. Svi odgovori na postavljena pitanja kao i obrazloženja odgovora bilježeni su na pripremljene protokole. Na kraju intervjuja jedna polovica ispitanica zamoljena je rangirati različite uloge, dok je druga polovica zamoljena da to učini prije intervjuja. Uloge što su ih ispitanice trebale rangirati od najvažnije do najmanje važne na pripremljenim popisima bile su označene slovima a njihov poredak bio je slučajan i izgledao je ovako:

- a) kćerka
- b) supruga
- c) sestra
- d) majka
- e) djelatnik (radnica, profesionalka)
- f) društvena aktivistkinja
- g) prijateljica
- h) domaćica

Rezultati i rasprava

Prema kronološkoj dobi uzorak je podijeljen u dvije skupine (žene do 35 godina i one iznad 35 godina života), a prema naobrazbi na one s niskim (NS),

srednjim (SS) i visokim (VS) stupnjem obrazovanja. U tablici 1. prikazuju se navedene karakteristike uzorka.

Tablica 1. *Dobne i obrazovne karakteristike ispitanica*

Dob	NS	SS	VS	Ukupno
Mlađe od 35 godina (20 - 35)	11	34	25	70
Starije od 35 godina (36 i više)	28	28	13	69
Ukupno	39	62	38	139

Pomoću hi-kvadrat testa provjereno je da li se mlađe i starije ispitanice razlikuju po stupnju obrazovanja. Vrijednost hi-kvadrat testa iznosi 11,79 a značajna je na nivou manjem od 1 posto. Prema tome mlađe žene imaju značajno više obrazovanje od starijih. Koeficijent kontingencije (C) koji iznosi .28 također je značajan. Budući da ta povezanost ipak nije jako visoka, prikupljeni podaci analizirat će se s obzirom na školsku spremu i s obzirom na dob.

Najprije su obrađeni podaci o tome kako ispitanice rangiraju po važnosti pojedine socijalne uloge. Te rezultate prikazuje tablica 2.

Tablica 2. *Rezultati rangiranja socijalnih uloga od žena različitog obrazovanja*

Uloge	Prosječni rangovi					
	NS	SD	SS	SD	VS	SD+
1. MAJKA	1	,74	1	,61	1	,35
2. SUPRUGA	2	,77	2	1,34	2	1,53
3. KĆERKA	3	1,44	3	1,59	3	1,75
4. DOMAĆICA	4	1,35	4	1,45	4	1,66
5. SESTRA	5	1,27	5	1,44	5	1,97
6. DJELATNIK	6	1,61	6	1,66	6	1,48
7. PRIJATELJICA	7	1,37	7	1,44	7	1,46
8. DRUŠTV. AKTIVIST.	8	,68	8	1,00	8	1,34

SD+ - vrijednosti standardnih devijacija prosječnih rangova

Iz tablice 2. je vidljivo, a i računski je provjereno, da se tri skupine različito obrazovanih žena visoko slažu u vrednovanju navedenih uloga. Jedino je u vrednovanju uloge domaćice izražen pomak za jednu rang poziciju s obzirom na obrazovanje. Prva pozicija majčinske uloge u svih ispitanica suglasna

je s nalazima američkih autora da, suprotno nekim tvrdnjama, obrazovanije i zaposlene žene ne zanemaruju majčinstvo ali one imaju manje djece od niže obrazovanih žena (Tangri, 1975). I u ovom uzorku obrazovanije žene imaju prosječno manje djece od onih nižeg obrazovanja (1,62 prema 2,58).

Inspekcijom vrijednosti standardnih devijacija prosječnih rangova može se vidjeti da su odstupanja na listi nisko obrazovanih žena manja nego li su ona na listi visoko obrazovanih žena. Zato je pomoću *Wilcoxonova testa* provjereno jesu li razlike u homogenosti ova dva uzorka značajne. *Wilcoxonov se test* pokazao značajnim na nivou manjem od 1 posto pa se može zaključiti da su u svojoj procjeni važnosti navedenih uloga manje obrazovane žene homogenije od visoko obrazovanih.

Zanimljivo je da se najveća razlika između standardnih devijacija prosječnih rangova iskazala pri procjeni uloge supruge. Visoko obrazovane su u toj procjeni značajno varijabilnije od niže obrazovanih. Kod uloge majke razlika je obrnuta.

Različita rang-pozicija uloge domaćice kod tri skupine žena navela nas je analizirati kako žene percipiraju odnos supruge (odnosno oca i/ili braće za neudate) prema njihovim domaćinskim poslovima. Da navedene muške osobe cijene njihove domaćinske poslove odgovorilo je 66,17 posto ispitanica. S obzirom na školsku spremu dobiveni su sljedeći podaci:

	Stupanj obrazovanja		
	NS	SS	VS
DA (cijene)	22	41	29
NE (cijene)	17	21	9

Razlike po dobi nisu utvrđene a hi-kvadrat test od 3,42 pokazuje da su razlike s obzirom na stupanj obrazovanja značajne. Više odgovora "NE" ima u skupini nisko obrazovanih žena. Može se samo spekulirati zašto žene nižeg obrazovanja, koje inače daju veći značaj ulozi domaćice, češće izvješćuju da te aktivnosti njihovi bližnji muški ne cijene. Jedna od pretpostavki je da su one, dajući toj ulozi veću važnost, osjetljivije na odnos ukućana prema njoj. No, iz sadržaja obrazloženja negativnih odgovora proizlazi da one tako zaključuju zato što njihovi ukućani njihov domaćinski posao niti ne primjećuju, što im prigovaraju, što im u tim poslovima ne pomažu i sl. Uz odgovore "DA" visoko obrazovane žene navode da im supruzi pomažu u obavljanju kućanskih poslova, da ih hvale i slično, dok manje obrazovane žene svoje pozitivne odgovore obrazlažu tvrdnjama da "muževi vole jesti", da "vole urednu kuću" i sl.

Vrlo je vjerojatno da diskrepanca između relativno visoke važnosti što je ulozi domaćice daju nisko obrazovane žene i vrednovanja te uloge od njihovih ukućana može biti izvor nezadovoljstva u tih žena.

Iako je rang-pozicija uloge djelatnika relativno niska kod sve tri skupine žena, željelo se provjeriti koliko tim ženama ta uloga znači. Pomoću kriterijskog pitanja bi li u slučaju obilja novca u obitelji one i dalje željele raditi, odnosno da li bi žene u takvim slučajevima trebale biti zaposlene, pozitivno je odgovorilo 62,58 posto ispitanica. Preciznije s obzirom na školsku spremu i dob odgovori su sljedeći:

	Stupani obrazovanja			Dob	
	NS	SS	VS	MLAĐE	STARIJE
DA	12	42	33	51	36
NE	27	20	5	19	33

Dobivene vrijednosti hi-kvadrat testa za razlike s obzirom na obrazovanje (27,16) i s obzirom na dob (6,34) su značajne na nivou manjem od 1 odnosno 2 posto. Dakle, žene nižeg obrazovanja češće od onih visokog obrazovanja misle da u slučaju obilja novca žena ne bi trebala biti uposlena. Čak i kad žene različitog obrazovanja odgovaraju da bi i dalje radile, one se međusobno razlikuju u obrazloženjima takvih svojih odgovora. U visoko obrazovanih prevladavaju obrazloženja da vole svoj posao, da vole svoju struku, da žele biti korisne. Žene srednjeg obrazovanja to obrazlažu društvom na poslu, da bi doma bilo dosadno, dok one niskog obrazovanja to obrazlažu sigurnošću jer se nikad ne zna što ih u životu može zadesiti. Ispitanice koje su izjavile da bi u opisanim okolnostima prestale raditi navode da bi im tada bilo lakše živjeti te da bi imale više vremena za sebe i za obitelj. Ta su obrazloženja najčešća u žena srednjeg obrazovanja. Žene niskog obrazovanja svoje negativne odgovore obrazlažu stereotipijama kao što je npr. ona da je ženi ipak mjesto u kući ili pak naglašavaju da bi tada bile manje umorne te bi kvalitetnije obavljale kućanske poslove. Obrazloženja koja ukazuju na umor kao razlog želje za prekid zaposlenja osobito je zamjetan kod starijih i manje obrazovanih žena. To je sukladno s nalazima američkih autora da fizičkim radnicima nakon četrdesete godine života dnevni odmor više nije dostatan za oporavak i da oni ranije od drugih uposlenih već tada češće razmišljaju o mirovini (prema Allman i Jaffe, 1977). Zanimljivo je što upravo niže obrazovane žene, koje relativno visokoko vrednuju ulogu domaćice, a koje istovremeno od bližnjih ne doživljavaju gratifikaciju, žele prestati raditi u profesiji i posvetiti se domaćinskim poslovima. To potvrđuje iznesenu pretpostavku da su one nezadovoljne, odnosno da manje uspješno od obrazovanih žena rješavaju konflikt domaćinske i profesionalne

uloge. Izgleda da je to i stoga što za to nemaju potrebnu podršku u obitelji. A upravo se socijalna podrška obitelji pokazuje vrlo značajnom za smanjenje stresa zbog konflikata obiteljskih i radnih uloga. Socijalna podrška smanjuje procjenu intenziteta prijetnje i povećava procjenu mogućnosti kontrole konfliktnih situacije kao što i povećava životno zadovoljstvo zaposlenih žena (Hudek-Knežević, 1994).

Podaci nadalje govore da čak 37 posto žena misli da bi u slučaju dobre materijalne situiranosti obitelji one prestale profesionalno djelovati jer bi se željele više posvetiti sebi, djeci i obitelji. Taj postotak upućuje da relativno velik broj žena ima teškoća u usklađivanju obiteljskih i profesionalnih uloga. I strana istraživanja pokazuju da oko 50 posto žena na rukovodećim mjestima navodi da je uzrok njihova stresa konflikt uloga (McDonal i Korabik, 1991). I drugi autori izvješćuju o učestalosti konflikta između radne i obiteljskih uloga žena zaposlenih u različitim djelatnostima. Stoga nas je zanimalo što žene misle o, barem teoretskoj mogućnosti, skraćivanja radnog vremena s 8 na 4 sata. Da bi to bilo idealno rješenje misli 86,33 posto ispitanih žena. Na ovo pitanje jednako odgovaraju žene svih stupnjeva obrazovanja. Dok ih većina svoj pozitivni odgovor obrazlaže upravo šansama za bolje funkcioniranje u ostalim ulogama, u kategoriji žena srednje spreme ističe se da je to poželjno zato što se poslovi dospiju obaviti i za četiri sata. One, koje se s takvim rješenjem ne slažu svoje odgovore obrazlažu gubitkom vremena i smanjenom zaradom, odnosno da se time ništa ne rješava. Također neke žene svoj niječni odgovor obrazlažu time da vole svoj posao, da možda tada ne bi uspjele u struci, odnosno da se sve stigne i poslije osamsatnog rada ako se život dobro organizira.

Iz iznesenog proizlazi da, iako žene daju relativno nisku rang-poziciju ulozi djelatnika, one se, općenito uzevši, te uloge ipak ne bi rado odrekle, već da one zapravo tragaju za rješenjima kako bi je što bolje uskladile s ostalim ulogama.

Iako nisko obrazovane žene profesionalnu ulogu stavljaju na sličnu rang-poziciju kao i one obrazovanije, ipak je udaljenost između uloge domaćice i djelatnice u njih veća i to u korist uloge domaćice. Kod visoko obrazovanih žena taj je odnos obrnut. Zato se može pretpostaviti da su manje obrazovane žene ne samo homogenije u svom tradicionalnom shvaćanju uloga nego su one možda sklonije prihvatiti ideju o neravnopravnosti spolova. Na pitanje je li ženama potrebno jednako visoko obrazovanje kao i muškarcima pozitivno je odgovorilo 82 posto ispitanica. Odgovori se ipak razlikuju s obzirom na stupanj obrazovanja jer značajno više nisko obrazovanih žena na to pitanje odgovara negativno. Razlike između mladih i starijih žena nisu utvrđene.

Svoje negativne odgovore nisko obrazovane žene najčešće obrazlažu tvrdnjama da za ženu nije važno obrazovanje već da znade raditi kućanske

poslove, da se žene u životu mogu snaći i na druge načine pa čak i da su one manje sposobne za školu od muškaraca. Ovi navodi potkrepljuju pretpostavku da su nisko obrazovane žene spremne prihvatiti ideju o neravnopravnosti spolova. To se iskazuje kod skoro polovice nisko obrazovanih žena, ali je na totalnom uzorku njihov postotak ipak relativno malen (oko 10 posto).

Vrednovanje uloga pokazalo je da su za žene uloge majke i supruge najsalijentnije. Zanimljivo je stoga provjeriti jesu li žene sklone podržati ideju da se onima koje su život provele samo kao majke i domaćice prizna mirovinski staž. Da bi to trebalo učiniti smatra 72,66 posto ispitanih žena, dok ih 27,44 posto misli da to ne bi trebalo učiniti. Nema razlike u odgovorima na ovo pitanje između različito obrazovanih žena. No, one se razlikuju po obrazloženjima svojih pozitivnih odgovora. Dok većina žena nižeg i srednjeg obrazovanja svoj pozitivni odgovor uvjetuje time da su takve žene obavezno trebale imati djecu (pri čemu se navode različiti brojevi djece), visoko obrazovane smatraju da im mirovinu treba dati bez ikakvih uvjeta, ali da bi te mirovine trebale biti niže od onih za radni staž. Neke pak predlažu za takve žene socijalnu pomoć u dobi kad zaposlene žene idu u mirovinu.

Ispitanice koje su na ovo pitanje dale niječni odgovor daju slična obrazloženja bez obzira na stupanj obrazovanja. Obično ističu da toga nigdje nema, da za to nema novca ali i da je to nepravedno jer su te žene općenito manje radile od zaposlenih žena.

Ulogu društvene aktivistkinje ispitanice svih stupnjeva obrazovanja stavile su na posljednje mjesto. Dakle, žene smatraju da im je ta uloga najmanje važna. Sam pojam "društvena aktivistkinja" nije precizan kao pojmovi koji obilježavaju ostale uloge s rang-liste. Stoga je postavljeno nekoliko pitanja da bi se pojasnio odnos prema aktivnostima što ih ta uloga potencijalno uključuje. Ispitanice su ponajprije pitane da li aktivnosti u Caritasu, Crvenom križu, kulturnim i sličnim društvima vrijede jednako kao i profesionalne aktivnosti. Pozitivan odgovor dalo je 70,51 posto žena, dok ih je 29,49 posto odgovorilo negativno. Odgovori, koji se razlikuju s obzirom na stupanj obrazovanja, ali ne i s obzirom na dob, bili su sljedeći:

	Stupani obrazovanja		
	NS	SS	VS
DA	19	47	32
NE	20	15	6

Vrijednost hi-kvadrat testa iznosi 13,18 i značajna je na nivou od 1 posto. Žene koje su odabrale odgovor "DA" obrazlažu ga time da su navedene aktivnosti korisne jer se pomaže drugima, jer su humane, jer ženama omoguću-

ju da se izraze i sl. Odgovori "NE" bili su različito obrazloženi u žena različitog obrazovanja. Žene niskog obrazovanja navode da takve stvari rade samo one koje imaju vremena i novaca, jer da se tu ne radi na "normu". Obrazovanje nije ističu da je to nešto neobavezno, da je to samo hobi ili prilika za druženje.

Visok postotak žena, koje po vrijednosti izjednačuju dobrotvorni i kulturni rad s profesionalnim radom, navodi na ideju da one takve aktivnosti cijene više nego li neke druge u ulozi "društvene aktivistkinje". Tu se posebice misli na političke aktivnosti. Stoga je ispitanicama postavljeno pitanje je li za žene prikladniji dobrotvorni ili politički rad. Da je za žene prikladniji dobrotvorni rad odgovorilo je 67,62 posto ispitanica, dok ih 33,38 misli da su žene jednako kao i muškarci sposobne baviti se politikom ako to žele. Mnogi pri tome čak izražavaju nadu da bi to bila bolja politika od one što je vode muškarci.

One koje smatraju da je za žene prikladniji dobrotvorni rad, obrazlažu to negativnim atribuiranjem politike. Navode da je ona gruba, nepoštena, pokvarena itd. Ispitanice su bile vrlo izdašne u nizanju negativnih atributa za političku aktivnost a samo je manji broj niže obrazovanih žena navodio stereotipne odgovore u smislu da je ženama mjesto u kući, da za njih nije politika, dok su neke žene srednje naobrazbe isticale da ta aktivnost nije ženstvena.

Budući da su dva prethodna pitanja omogućila ustvari utvrditi stavove žena prema tipičnim aktivnostima u ulozi "društvene aktivistkinje", bilo je interesantno provjeriti koliko su takvi stavovi djelatni, tj. čime bi se te žene zapravo željele baviti u slobodno vrijeme? Gotovo polovica ispitanica izjavljuje da bi to vrijeme najradije posvetile sebi i obitelji. Druga polovica željela bi se baviti svačim pomalo. Samo 4 žene željele bi se baviti politikom i svega nekoliko više dobrotvornim radom. Pri tome među onima koje bi sve svoje vrijeme posvetile sebi i obitelji, najviše žena ima nisku i srednju naobrazbu.

Iz svega navedenog može se zaključiti da ispitane žene suglasno, i to bez obzira na njihovu dob i stupanj obrazovanja, najvišu važnost daju svojim obiteljskim ulogama. One se, međutim, više razlikuju u shvaćanjima svog položaja i uloga u smislu što njihovo obrazovanje u značajnoj mjeri moderira njihova očekivanja, stavove pa i načine ponašanja u ulogama čiju smo važnost ispitivali.

Literatura

- ALLMAN, L. R. and JAFFE, D. T. (Eds), (1977): *Readings in Adult Psychology: Contemporary Perspectives*, London, Harper and Row. Publ.

- FRIEDAN, B. (1964): *La femme mystifiée*, Paris, Gonthier.
- HORNER, M. S. (1972): Toward an understanding of achievement-related conflicts in women, *Journal of Social Issues*, 28, 2, 157-175.
- HUDEK-KNEŽEVIĆ, J. (1994): *Suočavanje sa stresnim situacijama izazvanim konfliktom između profesionalne i obiteljske uloge*, Neobjavljena doktorska disertacija.
- McDONALD, L. M. and KORABIK, K. (1991): Sources of Stress and Ways of Coping Among Male and Female Menagers, u knjizi: *Handbook of Job Stress: A Special Issue of the Journal of Behavior and Personality*, 6, 214-266.
- TANGRI, S. S. (1975): Determinants of occupational role innovations among college women, u knjizi: MEDNICK, M. T. S., TANGRI, S. S. and HOFFMAN, L. W. (Eds): *Women and achievement: Social and motivational analysis*, Washington, DC: Hemisphere.
- WHITING, B. B. and EDWARDS, C. P. (1973): A cross-cultural analysis of sex differences in the behavior of children aged three through eleven, *Journal of Personality and Social Psychology*, 91, 171-188.
- WHITING, B. B. and WHITING, J. W. M. (1975): *Children in six cultures*, Cambridge, Mas: Harvard University Press.

*Katica Lacković-Grgin: THE PERCEPTION OF ONE'S POSITION
AND ROLE AMONGST ADULT WOMEN*

S u m m a r y

On a sample of 139 adult women (20 to 60 years old) the author set out to discover how these women perceive their position and role.

The results show that this perception correlates more with their education than with their age. To be more precise, although women with elementary schooling, with a high school diploma and with a college diploma valorise their family and "public" roles in a similar manner, the women with an elementary schooling are more homogeneous than those with a college education.

Regardless of their age or education, the examinees ascribe the greatest significance to their roles in the family.

In regard to their education, they show greater differences in their understanding of their positions and roles in the sense that education to a significant extent modulates their attitudes, expectations and mode of behaviour in roles whose importance was monitored by this research.